

Cugetarile sarmanului Dionis - comentariu

În figura lui Mihai Eminescu îl regăsim pe cel ce este considerat ca fiind cel mai mare poet al literaturii române, opera sa, de o inestimabilă valoare, învingând timpul. Importanța lui Mihai Eminescu pentru literatura română este sugerată și de sintagmele prin care este cunoscut, și anume: "poetul nepereche", "Luceafărul poeziei românești", după titlul poeziei de geniu care a transformat un simplu om într-un nemuritor; ca urmare a inadaptabilității sale în perioada în care a trăit și a faptului că a fost un neînțeles printre contemporanii vremii, Eminescu a fost considerat un "geniul neînțeles", meritele de mare poet primindu-le doar după ce s-a stins din viață și și-a încheiat drumul în această lume care l-a considerat un extravagant, poate chiar un nebun.

Eminescu nu s-a remarcat doar în domeniul poeziei, ci a avut și unele încercări reușite în lumea prozei, nuvela fantastică și filozofică de esență romantică "Sarmanul Dionis" constituind un exemplu în acest sens. În cadrul acestei opere aparute în revista junimistă "Convorbiri literare" în decembrie 1872 - ianuarie 1873, după ce a creat impresia de extravagantă în cadrul sesiunii Junimii din 1 septembrie 1872, când a fost citită, se evidențiază versurile aparținând poetului fictiv Dionis ce sunt cunoscute sub numele de "Cugetările sarmanului Dionis". Poezia a fost publicată și independent, în ediția princeps a poeziilor lui Eminescu, alcătuită de Titu Maiorescu.

Eroul nuvelei, Dionis, este un tânăr pasionat de metafizică, cu inclinații spre meditații filozofice, dar care își trăiește viața la periferie, în condiții mizere care nu asigură nici măcar minimul necesar. Poezia formată din 16 strofe a câte 4 versuri, conține multe accente romantice, teme și motive de această factură precum geniul, singurătatea, meditația nocturnă, visul și reveria, pasiunile, rostul poetului și al poeziei într-o lume meschină regăsindu-se în poezie.

De asemenea apare ideea de ironie romantică ce reprezintă "un amestec de seriozitate și glumă", precum afirmă Friedrich Schlegel. Seriozitatea în acest caz o reprezintă însăși situația precară în care trăiește tânărul, condiția lui de poet sărac din punct de vedere material, așa cum o deducem din prima strofă a poeziei. Gluma reiese din modul în care își vede singurătatea și viața, înconjurat de plosnite, pureci și având ca "unic amic și ornic" un motan. Caracteristica de obiectivitate a ironiei romantice este dată de felul în care Dionis se raportează la situația în care se află ("Bani n-am mai văzut de-un secol, vin n-am mai baut de-o luna") și de faptul că nu se amăgește asupra faptului că el trăiește în "această saracie" lucie, într-o casă darăpanată, fără căldură ("Uh! Ce frig... imi vad suflarea"), ramanandu-i doar speranța că vremea se va îmbunătăți ("Ca tiganul, care baga degetul prin rara casa / De navod - cu-a mele coate eu cerc vremea de se-nmoaie."). "Garafa pantecoasa" își schimbă destinația obișnuită, devenind "sfesnic", fapt ce creează o atmosferă boemă.

Primul vers al strofei a doua aduce un plus de ironie față de situația sa, prin parodiarea cunoscutelor cuvinte ale personajului lui Shakespeare, Richard al III-lea ("Regatul pentru un cal"): "Un regat pentru o țigară". Aceste lipsuri sunt compensate, însă, de imaginația sa, dezvoltându-se o antiteză între limitele strâmte ale odăii lui Dionis și spațiile nelimitate ale fanteziei. Aceasta avansează pe parcursul poeziei, de la o simplă "himera", la ideea de a duce o altă viață, una

imaginara, de vis, Dionis inchipuindu-se soarece, apoi motan, vieti ce la prima vedere ar parea mai avantajoase decat cea de poet.

Apare motivul meditatiei nocturne ("mucoasa lumanare sfaraind saul si-l arde") cu privire la soarta poetului in lume, acesta constituind de fapt tema poeziei. Cu ajutorul imaginatiei el se detaseaza de lumea inconjuratoare, o observa doar si incearca sa o judece, oarecum cu ironie. Apare oximoronul, figura de stil ce consta in combinarea unor notiuni in aparenta incompatibile, in acest caz prin contradictia intre bogatia imaginatiei si saracia materiala, imaginatia facand oarecum suportabila aceasta saracie si ajutandu-l pe poet sa-si priveasca cu ironie soarta, avand compasiune nu pentru el, ci pentru plosnite si chiar purice. Evadarea din realitate se face prin visare, un alt motiv romantic, preluat de Eminescu de la Imanuel Kant prin notiunea de idealism subiectiv, conform careia fiecare vede lumea intr-un anumit fel, ca urmare a constructiei diferite, a unicitatii. Prin vis Dionis isi creeaza viata cum vrea el. Astfel, in nuvela, el transcende timpul si spatiul prin intoarcerea la vremea lui Alexandru cel Bun sub forma calugarului Dan, iar apoi impreuna cu iubita sa calatoreste pe luna intr-o atmosfera cu trasaturi romantice, o lume mirifica: "insulele se inaltau cu scorburi de tamaie si prund de ambra... flori cantau in aer cu frunze ingreuiate de scantei ca pietre scumpe...", totul fiind inconjurat de aur si argint in aceasta nelimitata desfasurare a fanteziei. In poezie gandurile lui Dionis sunt, insa, mai modeste, el imaginandu-si o viata de soarece sau de motan: "Cum nu sunt un soarec, doamne". Pe buzele cititorilor se prelinge un zambet amar la imaginea prezentata, conform careia este mai bine sa fi soarece: "macar totusi are blana, / Mi-as manca cartile mele - nici ca mi-ar pasa de ger... / Mi-ar parea superba, dulce, o bucata din Homer...".

In poezia "Cugetarile sarmanului Dionis" apare o situatie paradoxala in ce priveste singuratatea personajului principal care, cu ajutorul sensibilitatii si imaginatiei, isi populeaza singuratatea, isi creeaza o lume a lui in care e inconjurat de alte vietuitoare. Tabloul din strofa a 5-a este concludent in acest sens: "Pe paretii cu colb, pe podul cu lungi panze de painjen / Roiesc plosnitele rosii, de ti-i drag sa te uiti la ele!". Acestea primesc compatimirea poetului deoarece "Greu li-i de mindir de paie si apoi din biata-mi piele / Nici ca au ce sa mai suga...", ironia romantica fiind astfel inca o data evidentiata; Dionis traieste in situatii mai mult de cat umile si totusi mai poate sa se detaseze de toate acestea si sa priveasca cu sarcasm lumea inconjuratoare. Astfel imaginatia ii zboara si plosnitele, mai apropiate lui chiar decat lumea oamenilor de care este desprins, ii devin "tovarasi". Intervine figura de stil mult utilizata in poezie, si anume personificarea, plosnitele primind atribute umane in functie de infatisare, modul in care se misca. Dionis priveste cu mare atentie insectele si cu ajutorul imaginatiei incearca sa regaseasca in ele caracteristici umane: "Intr-un roi mai de un stanjen / Au iesi la promenada - ce petrecere gentila!" - activitati specifice oamenilor; "Plosnita ceea-i batrana, cuvios in mers paseste; Cela-i cavalier... e iute... oare stie frantuzestet Cea ce-nconjura multimea i-o romantica copila." Dionis transfera trasaturile sociale specifice omului unui grup de insecte, investindu-le chiar cu anumite statute sociale (plosnita batrana, cavalerul sprinten, romantica copila).

Ajuns in aceasta mizerie, pe Dionis pare ca nu-l mai intereseaza realitatea, ci mai de graba visul,

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

compatimindu-l si crutandu-l de la moarte pe un purec: "lata pe mana cum codeste-un negru purec; / Sa-mi moi degetul in gura - am sa-l prind - ba las saracul! / Pripasit la vreo femeie, stiu ca ar vedea pe dracul, / Dara eu - ce-mi pasa mie - bietul ins! La ce sa-l purect"

O alta vietuitoare care determina ca singuratatea lui Dionis sa fie populata o reprezinta motanul care "toarce-n soba - de blazat ce-i". El este "unic amic si ornic" caruia ii atribuie, de asemenea, trasaturi omenesti; motanul e "blazat", adica indiferent, plictisit, "hatru" - glumet, aspecte specifice oamenilor. Personificarea intervine si in presupusele ganduri ale motanului: "Ce idei se-nsira dulce in mateasca-i fanteziet / Vreo cucoana cu-alba blana cu amoru-i il imbie, / Rendez-vous i-a dat in sura, ori in pod, in gavaunat". Fantezia eroului zboara pana la ideea infiintarii unui "stat de mate" si viata pe care ar duce-o, in acest caz, Dionis. Intervine aici meditatiea cu privire la soarta poetului in lume, tema principala a poeziei. Dionis considera ca si intr-un "stat de mate" tot poet ar fi "mieunand in ode nalte, tragic miorlaid - un Garrick, / Ziua tologit la soare, pandind cozile de soaric, / Noaptea-n pod, cerdac si stresini heinizand duios la luna", aluzie la poetul romantic german Heinrich Heine a carui lirica este reflexiva, subordonata deopotriva fanteziei, reveriei romantice, ironiei si autoparodiei, caracteristici regasite si in poezia lui Eminescu. Dionis imagineaza viata de motan si ca "filosof", caz in care "simtirea-mi ar fi vecinic la aman" (la stramtoare), ar apara idealele si ar arata tuturor ca "lumea vis e - vis searbad - de motan"; ca popa Dionis ar certa intreaga "motanime" pentru indiferenta acesteia fata de lumea inconjuratoare si fiinta suprema care i-a creat, versurile cuprinzand asemenea acuzatii ("O motani fara de suflet!") constituind, probabil, o paralela cu lumea oamenilor.

Meditatiea nocturna isi gaseste, insa, sfarsitul odata cu stingerea luminii ("Ii! Ca in clondir se stinge capatelul de lumina!"), visul putand continua in somn, "a gandului odina". Finalul poemului este oximoronic: exista o contradictie intre bogatia imaginatiei si saracia materiala, imaginatia permitandu-i sa evadeze din realitatea cruda a vietii prin auto-ironie, sarcasm, satira. Dar in ciuda acestei atitudini Dionis, scarbit de viata pe care o duce (impreuna cu plosnite, pureci si motanul), asteapta somnul ca alinare, ca uitare, si chiar moartea: "Somn, a gandului odina, / O, acopere fiinta-mi cu-a ta muta armonie, / Vino, somn - ori vino, moarte. Pentru mine e totuna". Concluzia este amara, prin corelarea de termeni din finalul poeziei: "Poezie - saracie."

Astfel se incheie meditatiea cu privire la soarta poetului, prin "bogatia omului sarac" - bogat din punct de vedere interior, al imaginatiei, dar sarac in exterior, in viata. Intrebarea pe care ne-o putem pune noi in final este daca nu cumva varianta aceasta nu este mai buna decat opusul ei: "sarac om bogat" - sarac in interior, dar bogat in exterior. "Poezie - saracie" sau Poezie - bogatiet